

Mikä on kirkko ja seurakunta?

Risto Jukko & Jaakko Rusama

Seurakuntien missio on kirkon missio

Missio-sana voidaan ymmärtää monella tavalla. *Kielitoimiston sanakirja* (2012) antaa yhtenä merkityksenä suuren evankelioimistilaisuuden tai -kampanjan, mutta toisena jo yleisemmin yksilön, yhteisön tai muun sellaisen tärkeän tehtävän tai päämäärän. Kirkollisessa kielessä kirkon lähetystehtävästä on yleisesti käytetty latinan sanaa *missio*. Sen perustana viitataan useimmiten Kristukselta saatuun lähetyskäskyyn (Matt. 28:18–20). Teologisesti sillä voidaan viitata myös Kolminaisuuden sisäisiin suhteisiin, kun Isä lähettää Pojan ja Hengen. Lähettämisestä siinäkin on siis kysymys.

Suomen evankelis-luterilainen kirkko koostuu seurakunnista, jotka kaikki kuuluvat johonkin hiippakuntaan. Näin ollen seurakuntien tehtävä tai missio on myös kokonaiskirkon tehtävä. Kirkkolaissa ja kirkkojärjestyksessä on ilmaistu kirkon tunnustus ja siitä johdetusti myös kirkon tehtävä, kirkon missio, laajasti ymmärrettynä.

Kirkkolaissa sanotaan: ”Tunnustuksensa mukaisesti kirkko julistaa Jumalan sanaa ja jakaa sakramenteja sekä toimii muutenkin kristillisen sanoman levittämiseksi ja lähimmäisenrakkauden toteuttamiseksi” (KL 1:2 §). Tyypillisin paikka ja tila Jumalan sanan julistamiseen ja sakramenttien jakamiseen on jumalanpalvelus. Ehtoollisjumalanpalveluksessa eli messussa vietetään ehtoollista, joka on toinen kirkkomme sakramenteista. Toinen on kaste. Muita keskeisiä kirkollisia toimituksia ovat konfirmaatio, avioliittoon vihkiminen ja hautaan siunaaminen.

Seurakunnan tehtävänä on huolehtia jäsentensä kristillisestä kasvatuksesta ja hengellisen elämän hoitamisesta (KJ 3:2 §). Kirkon viimeaikaiset tilastot ovat olleet laskusuuntaisia: vaikka rippikoulun käy ja konfirmaatioon osallistuu yhä huomattavan suuri joukko 15-vuotiaiden suomalaisten ikäluokasta, seurakunnan toimintaan kiinnittyy vain pieni osa konfirmoiduista nuorista. Tämä taas johtaa siihen, että kun kirkon jäsenten kristillinen identiteetti ohenee, kirkosta eroaminen on erityisen voimakasta nuorten aikuisten (20–39-vuotiaat) keskuudessa. Vuonna 2016 heitä oli yli 50 % kirkosta eronneista, mutta toisaalta taas myös lähes 50 % kirkkoon liittyneistä samana vuonna (Kirkon tutkimuskeskuksen katsaukset 2016).

Tämän lisäksi kirkkojärjestyksessä kuvataan seurakunnan muita tehtäviä: seurakunnan tulee huolehtia alueellaan asuvien sielunhoidosta, kristillisestä uskosta ja elämästä sekä tarjota mahdollisuutta yksityiseen rippiin (KJ 4:1 §). Vaikka tämä on ensisijaisesti pappien ja lehtorien tehtävä, se kuuluu yhtä lailla myös seurakunnan muille jäsenille. Ajatuksena on, että jokainen kristitty on myös pappi, hengellisessä mielessä. Siksi Luther puhui yleisestä pappeudesta.

Kirkkojärjestyksen mukaan seurakunnan ja sen jäsenten tulee harjoittaa diakoniaa (KJ 4:3 §). Diakonia tarkoittaa kristilliseen rakkauteen perustuvaa avun antamista erityisesti niille, joiden hätä on suurin ja joita ei muulla tavoin auteta. Kristillisen seurakunnan luonteeseen on alusta asti kuulunut toisten auttaminen ja rakastaminen. Kirkkoisä Tertullianus (noin 160–220 jKr.) kertoi aikalaistensa sanoneen kristityistä: ”Katsokaa, kuinka he rakastavat toisiaan.” Itse asiassa jotkut alkukirkon kasvua ja ensimmäisten vuosisatojen kristinuskoa tutkineet ovat sitä mieltä, että kristillinen seurakunta sai paljon uusia jäseniä juuri sen takia, että seurakunta oli kiinnostunut ja piti huolta ja auttoi sellaisia ihmisiä ja ihmisryhmiä, joista tuon ajan muu yhteiskunta ei ollut kiinnostunut: orjista, leskistä, naisista, lapsista, vangeista, sairaista. Näistä syrjäytyneistä huolehtiva rakkaus veti seurakuntaan uusia ihmisiä kuin magneetti. Tämä herättää kysymyksen kirkon tehtävästä ja suuntautuneisuudesta Suomessa 2010-luvun lopulla. Apua kaipaavia ihmisryhmiä on jokaisen seurakunnan alueella: jossain voi olla paljon esimerkiksi työttömiä, toisaalla tapahtuu suuronnettomuus, joka synnyttää akuutin tarpeen sielunhoitoon, jossain päin liikkuu paljon asunnottomia, jollain alueella tapahtuu terroriteko. Ihmisten hädän huomaaminen edellyttää heidän keskellä liikumista ja ihmisen näkemistä Kristuksen silmin: ”Jeesuksen kävi heitä sääliksi.” (Matt. 20:34.)

Evankeliumin julistaminen

Vuoden 2015 loppupuolelta alkaneen voimakkaan maahanmuuton myötä seurakunnan työntekijät ja vapaaehtoiset ovat kohdanneet paljon aiempaa enemmän ulkomaalaistaustaisia ei-kristittyjä ihmisiä, joista osa on tullut tutustumaan messuunkin. Ei ihme, että juuri jumalanpalvelus on kirkon tehtävän keskeisin osa. Silti usein diakoniatyö on ollut se ensimmäinen kosketuspinta seurakuntaan, jonka nämä muualta tulleet ovat kohdanneet. Seurakunnalla on ollut, ja on edelleen, tärkeä tehtävä näiden ihmisten kohtaamisessa, evankeliumin julistamisessa ja yhteiskuntarauhan rakentamisessa.

Kirkkojärjestyksen mukaan ”seurakunnan ja sen jäsenten tulee edistää lähetystyötä, jonka tarkoituksena on evankeliumin levittäminen niiden keskuuteen, jotka eivät ole kristittyjä” (KJ 4:4 §). Miten perinteinen ulkolähetystyö suhtautuu yllä mainittuun diakoniaan, jossa tavataan suuri määrä ei-kristittyjä mutta entistä enemmän seurakunnan alueella eikä vain ”siellä jossakin”? Lähetystieteessä eli missiologiassa on jo kauan sitten luovuttu käsitteistä ”ulkolähetys” ja ”sisälähetys”. Tällaiset käsitteet ovat vanhentuneita ja liittyivät ennen kaikkea kolonialistiseen kristikunta-ajatteluun. Pelkistäen voidaan sanoa, että länsimaat ja Pohjois-Amerikka edustivat kristikuntaa ja muu maailma oli lähetyskenttää, jossa harjoitettiin niin sanottua ulkolähetystyötä. Nykyään ajatellaan yleisesti, että kirkon lähetystehtävä suuntautuu kaikkialta kaikkialle.

Kirkon missio on kristillistä todistusta lähimmäistä rakastaen

Seurakunnan ja seurakuntalaisten näkökulmasta kirkon missiossa on aina kyse kristillisestä todistuksesta ja lähimmäisenrakkaudesta. Kirkkoa ja seurakuntaa ei olisi olemassa eikä se jatkaisi olemassaoloaan, jollei se perustuisi Jeesuksen Kristuksen elämään, kuolemaan ja ylösnousemukseen. Näin ollen sanomaa ihmisten pahuuden tähden kuolleesta Kristuksesta ei voi haudata minnekään taka-alalle, vaan Jumalan ristillä ilmenevä rakkaus on kaiken kristillisen toiminnan motiivi: ”Kristuksen rakkaus pakottaa meitä. – Pyydämme Kristuksen puolesta: suostukaa sovintoon Jumalan kanssa.” (2. Kor. 5:14, 20.)

Maahamme tulleet pakolaiset ja turvapaikanhakijat ovat herättäneet suomalaisia kristittyjä havahtumaan kirkon lähetystehtävään laajemminkin omassa ympäristössä. Yhtäältä maahanmuuttajien joukossa on monia kristittyjä, jotka etsivät omaa paikkaansa uudessa kotimaassa. Heidän integroitumisensa olemassa oleviin kirkon seurakuntiin on tärkeää, ja onnistuessaan vahva todistus kristillisestä vieraanvaraisuudesta. Toisaalta maahan tulleiden joukossa on monia ei-kristittyjä ihmisiä, joille seurakunta ja kristillinen kirkko saattavat olla hyvinkin vieraita, jolloin kirkon missio näyttää jo erilaiselta. Kirkon tehtävä on kohdata molemmat ryhmät, mutta eri tavoin.

Monesti kuuluu sanottavan, että ”kirkolla on lähetys”, jolla tarkoitetaan, että Kristuksen maailmanlaajalla kirkolla on lähetystehtävä. Toisaalta voidaan myös sanoa, että ”lähetyksellä on kirkko”. Seurakunta saa osallistua omalta osaltaan Jumalan lähetykseen, Jumalan missioon (latinaksi *missio Dei*). Kirkon missio on se, että se olemassaolollaan ja toiminnallaan todistaa Kristuksesta: Jeesus Kristus ei ole vain kunkin kristityn yksityinen Herra vaan kirkon ja koko maailman Herra. Seurakunta julistaa evankeliumia Kristuksesta kaikille ihmisille ja tekee hyvää kaikille ihmisille. Sen toiminnalla on tavoite: johtaa kaikki ihmiset pelastukseen Kristuksessa.

Lähetystyö on seurakunnan keskeistä toimintaa

Kirkon missio suppeammassa merkityksessä on seurakunnan keskeistä toimintaa. Koska lähetystyö on kirkkolaissa ja kirkkojärjestyksessä mainittu yhtenä kirkon tehtävistä, sitä ei voi välttää. Käytännössä se voi tarkoittaa lähetysseurain, koko- tai osa-aikaisen, viran tai toimen olemassaoloa seurakunnassa. Hänen työtään tukee lähetystyöstä vastaava pappi ja seurakuntalaisista koostuva lähetystyön ryhmä. Lähetystyö tulee seurakunnan luottamushenkilölle näkyviin muun muassa seurakunnan talousarviota ja toimintasuunnitelmaa käsiteltäessä. Talousarvion määrärahojen myöntäminen kirkon hyväksymille lähetysjärjestöille ja Kirkon Ulkomaanavulle on seurakunnan osallistumista kirkon missioon maailmanlaajuisesti. Kirkon Ulkomaanapu hoitaa kirkon kokonaisvaltaiseen lähetystehtävään kuuluvaa kansainvälistä diakoniaa, johon myös useat lähetysjärjestöt osallistuvat. Talousarvion määrärahojen myöntämisen ja seurakunnan olemuksen ja toiminnan välillä on olennainen yhteys.

Seurakunnan talousarvion määrärahojen myöntämiseen vaikuttavat useat seikat. Joissain seurakunnissa tietyt herätysliikkeet saattavat olla erityisen aktiivisia. Toisissa seurakunnissa taas entinen työntekijä voi olla nykyinen lähetystyöntekijä, jota halutaan tukea – tai seurakunnan nykyinen työntekijä saattaa olla jonkin järjestön palveluksessa ollut entinen lähetystyöntekijä. Kirkkohallituksessa on kirkon kokonaisvaltaista lähetystehtävää koordinoiva elin, Kirkon lähetystyön keskus. Se on tehnyt seurakunnille suosituksen talousarvion määrärahojen myöntämisestä kirkon lähetysjärjestöille.

Historiallisista syistä Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa toimii seitsemän lähetysjärjestöä (Suomen Lähetysseura, Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys, Svenska Lutherska Evangeliföreningen i Finland, Suomen Evankelisluterilainen Kansanlähetys, Lähetysyhdistys Kylväjä, Medialähetys Sanansaattajat ja Suomen Pipliaseura) sekä Kirkon Ulkomaanapu. Niiden kanssa Kirkkohallitus on solminut niin sanotun perussopimuksen lähetystyön (kirkon lähetysjärjestöt) ja kansainvälisen diakonian (Kirkon Ulkomaanapu) toteuttamisesta. Maassamme on lukuisia joukko muitakin luterilaisia ja ei-luterilaisia lähetysyhdistyksiä, mutta näille Suomen evankelis-luterilainen kirkko ei ole antanut vastaavaa ”laatusertifikaattia”.

Seurakunta on jäsenistään koostuva elävä yhteisö. Se on olemassa, koska Jumala tahtoo sen olevan olemassa. Se ei ole eikä elä itseään varten. Lähetys kuuluu sen olemukseen ja toimintaan. Kristus on

antanut seurakunnalle tehtävän olla hänen todistajanaan sekä lähiympäristössä että maan ääriin saakka. Molemmat ulottuvuudet ovat tärkeitä. Kristilliseen todistukseen kuuluu aina diakoninen näkökulma, joka on korostunut erityisellä tavalla Eurooppaan viime vuosina tulleiden turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten myötä. Tarvitaan paljon ymmärrystä ja rohkeutta, jotta seurakuntalaiset voisivat todistaa seurakunnan Herrasta. Tämä on mahdollista, koska ylösnoussut Herra sanoo: ”Minä olen teidän kanssanne kaikki päivät maailman loppuun asti” (Matt. 28:20).

Lähteet ja kirjallisuus:

Gassmann, Günther & Hendrix, Scott. *Johdatus luterilaiseen tunnustukseen*. Helsinki: Kirjapaja 2005.

Katekismus 1999.

Yhteinen todistus. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon lähetyksen peruslinjaus. 2018.

Kirkon tutkimuskeskuksen katsaukset 2016. <https://www.kirkontutkimuskeskus.fi/viz?id=63>.

Viitattu 8.1.2018.